

Tres espècies del gènere *Genista* de l'illa d'Eivissa

pel

Dr. P. FONT QUER

L'Enric Gros, des d'Eivissa, ens deia en carta de 26 de maig de 1918: a S. Josep hi he trobat una *Genista* que crec que res té de comú amb la de S. Joan (*G. biflora*), vegi la mostra que li trameto. Efectivament dins del sobre hi venia un ramellet florit d'una *Genista* per a nosaltres desconeguda i contestàrem tot seguit al recol·lector del museu que procurés obtenir bons exemplars d'aquella planta. Quan, cap a darrers de juny, regressà En Gros de la seva exploració a Eivissa tornà amb una pila de plec de la susdita *Genista* de S. Josep, i amb altres d'una nova localitat, la Cala de les Torretes de vora Sta. Agnès, on havia trobat la mateixa planta o cosa semblant. La primera espècie de *Genista* que hem herboritzat a Eivissa fou la susdita *G. biflora* DC. que el propi Gros descobrí a S. Joan pel març de 1918. Posteriorment, ell també, hi trobà una tercera espècie, la *G. hirsuta* Vahl. La *Genista dorycnifolia* que descriurem tot seguit, la collirem nosaltres l'any passat, el 18 de maig, en retornar cap al vespre d'una excursió a Puig Cirer. Per haver-la vist viva la prenem per tipus de les tres formes que en realitat existeixen a Eivissa, puig aquesta esmentada de Puig Cirer no difereix específicament de les de S. Josep i Sta. Agnès que en Gros herboritzà. Son tres, doncs, les espècies de *Genista* fins ara descobertes a les Pitiuses, totes tres d'Eivissa, on fins ara cap n'hi havia citat ningú. Cap de les

tres era coneguda de les Balears i una d'elles, segons les dades que ens hem pogut facilitar, resulta nova per a la ciència. Pel que pertoca a aquesta darrera, nosaltres la vegérem afi, de bell antuvi, de les *Genista radiata* Scop. i *G. ephedroides* DC. De la primera, però, se n'aparta fortament per les flors disposades en raïms densos, per la seva talla considerable, i apart altres caràcters que hom veurà detallats després, per l'habitació seva a tan poca altitud sobre'l nivell de la mar que just atany 200 metres dalt Puig Cirer, i és pràcticament nul·la a S. Josep i a la Cala de les Torretes, mentre la *G. radiata* viu en les zones elevades de les muntanyes calisses de l'Europa austro-oriental. Per les condicions de la seva habitació, més ens feia pensar la *Genista* d'Eivissa amb la possibilitat d'una assimilació a la planta sarda *G. ephedroides*, si les fulles oposades de la nostra, la forma de la inflorescència, del calze, etc., no ens en haguessin fet desdir des del primer moment. I tampoc vegérem afinitat específica amb la *Genista numidica* Spach de Algèria, perquè el caràcter més notable del calze de la *G. dorycnifolia* no permet s'esquerra la comparació, donada la llargada excessiva del llavi inferior del de la *Genista* d'Àfrica del Nord, i encara per les fulles alternes se n'aparta més i més. Així e's nostres dubtes, demanàrem a PAU unes mostres del seu ric herbari, per a poder comparar els exemplars nostres, i amb la seva lliberalitat acostumada no solament ens feu gràcia de aquelles, sinó de l'opuscle de BUCHEGGER *Beitrag zur Systematik von Genista Hassertiana, G. holopetala und G. radiata* (1), que ens ha estat molt útil per a aquest treball. No havent pogut ni amb aquell material ni amb el que actualment existeix en el Museu, ni amb les obres que hem pogut consultar, referir a les *Genista* fins avui conegudes les d'Eivissa, proposem la següent:

---

(1) Separatabdruck aus der «Osterreichischen botanischen Zeitschrift», 1912.

Genista dorycnifolia sp. nov.

(Sect. *Ephedrastrum* Rouy, *Flore de France*, IV., p 220).

Frutex 1-3 mm. alt. *Ramis novellis adspresse sericeis, virgatis, gracillis, foliosisque. Foliis oppositis vel suboppositis, inferioribus trifoliolatis, superioribus alternis, unifoliolatis; foliolis lineari-lanceolatis, obtusis, haud fugacibus. Racemis brevibus densisque, 6-16 fl.; floribus alternis ex axilla bractearum pedicello duplo brevioribus. Calyx 2-2.5 mm. adspresse puberulo, segmentis superioribus tubo subaequilongis segmento infimo brevissimo, tridentato, sublongioribus; bracteolis brevissimis. Vexillo carina breviori ambo subtus sericeis. Leguminibus subrombicis, falciformis, 9×4.5 mm., dense longeque lanato-sericeis. Hab. in insula Ebusae, l. d. Puig Cirer, ubi d. 19 majii 1919 legi.*

Arbust fins de 3 metres d'alt., amb rams i ramells oposats, el principal sempre florífer, els laterals florífers o terminats per un parell de fulles uni o trifoliolades, aquell amb 8-10 entrenusos, aquests laterals amb 1-4, persistents i afils dessota les sumitats floríferes de la planta, finament estriats, canescents sedosos de pèls curts, blancs, ajeguts i clars

Fulles trifoliolades, oposades o suboposades, les superiors senzilles i alternes, totes persistents mentre dura la florida. Foliols sessils sobre la base foliar una mica engruixida i tan ampla com alta, lineals-lanceolades de menys d'un mil·límetre de ample per 10-12 de llarg, amb les vores enrotllades cap a la cara superior que és glabra, finament canescents sedoses en el revers, de pèls clars i curts.

Flores 6-16 en raïms densos en el ram principal, menys nombroses en els ramells laterals, alternes o suboposades, a l'axilla de bràctees membranoses curtíssimes, de 1/2 a 1 mm, aovades lanceolades, les inferiors tal volta foliàcies, unifoliolades; les flors sempre pedunculades, peduncles iguals al calze o solament una mica més curts. Bràctees aovades-lanceolades,

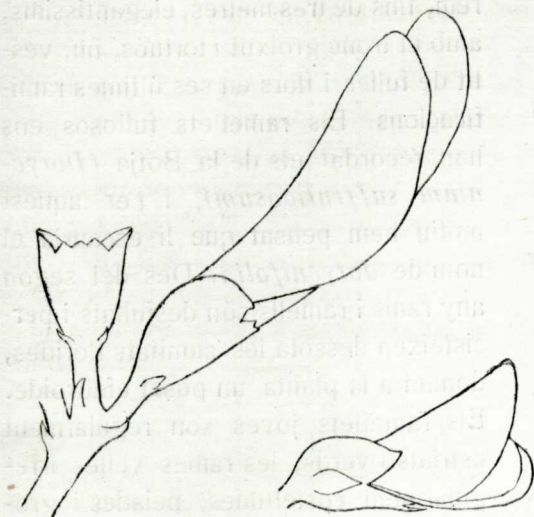

Fig. 1 - Detall de l'extrem de la inflorescència de la *Genista dorycnifolia*, 6: 1. La flor isolada és de *G. radiata*, segons BUCHEGGER, 3: 1.

curtíssimes, de $\frac{1}{2}$ mm. com a màxim. Calze com una quarta o quinta part de la longitud total de la flor, de 2 a 2'5 mm., amb el tub igual o un xic més llarg que'ls llavis; llavi inferior igual o una mica més curt que'l superior, amb tres dents menudes, iguals, obtuses; llavi superior profundament bipartit amb el sinus obert i els dos lòbuls divergents, no acuminats;

tot ell és canescent-sedós, de pèls curts i clars. Estandard aovtat, o aovatarrodonit, finament pubescent-sedós en tot el dors, escotat a l'àpex, més curt que la carena també pubescent sedosa, i reflexa un cop desclosa la flor; ales tan amples com aquesta darrera i molt més curtes que ella, glabres. Flors de 1 cent. aprox., de color groga forta, les ales bru-taronja a l'extrem. Estil recorbat a la punta; papil·les estigmàtiques que vesteixen l'àpex de l'estil i ses extremitats ventral i dorsal, més llargament aquesta que la primera. Ovari amb 4-6 òvuls dels quals ne maduren 1-2.

Llegum (no madura encara) de $9 \times 4'5$ mm, subrombal, falciforme, amb punta llarga recorbada, densa i llargament peluda-sedosa.

Aquesta espècie viu al peu del Puig Cirer, en la vessant W de una petita vall, cap a 200 m. alt., en el bosc de *Pinus halepensis* i demès plantes que l'acompanyen a Eivissa. Són solament pocs exemplars de gran talla els que nosaltres hi vegé-

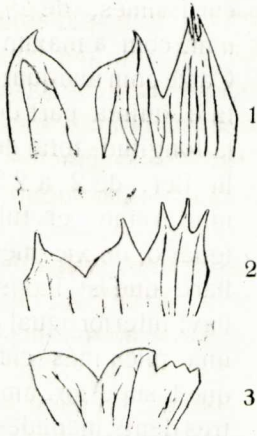

Fig. 2 - Calzes de les *Genista radiata*, d'Estíria, 1; de la *G. ephedroides* de Sicília, 2; i de la *G. dorycnifolia*, 3. Tots 4: 1.

rem, fins de tres metres, elegantíssims, amb el tronc groixut i tortuós, nu, vestit de fulles i flors en ses últimes ramificacions. Els ramellets fullosos ens han recordat els de la Botja (*Dorycnium suffruticosum*), i per aquest motiu hem pensat que li escauria el nom de *dorycnifolia*. Des del segon any rams i ramells són desfullats i persisteixen dessota les sumitats florides, donant a la planta un posat efedroide. Els ramellets joves son regularment estriats i verds; les rames velles irregularment costellades, pelades i groguenques.

var. *Grosii*, nova

Internodiis foliisque ramulorum paucis; foliis stipulis auriculiformis comitatis, foliolis fugacibus, majoribus. Racemis paucifloris, floribus 12-13 mm. long.; bracteis bracteolisque deciduis, calyx 3 mm.; vexillo rotundato carina alisque sublongiori.

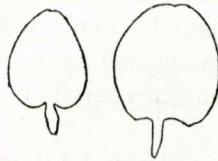

Fig. 3 - Estandards de la *Genista dorycnifolia*, a l'esquerra, i de la var. *Grosii*, a la dreta. Ambdós, 2: 1.

Ramells de l'any amb menys entrenusos, el principal amb 3-4, els laterals, estèrils, més escassos, amb un sol, per tant tots plegats menys fullosos, i les fulles no tan persistents. Base foliar amb dues orelletes laterals; folioles majors. Raïms més clars, de poques flors, que són més grans. Bràctees i bracteetes menys persistents; calze de 3 mm, estandard arrodonit, igual o gaire bé a la carena i a les ales.

Algun dels caràcters distintius d'aquesta varietat, serien de primera força per a la caracterització d'una nova espècie segons criteri dels autors. Mes en aquesta *Genista* d'Eivissa, que herboritzà En Enric GROS a la Cala de les Torretes, és tan estable la forma del calze, que seria feta amb violència una separació específica de la *G. dorycnifolia*. Tant més quan existeix encara una tercera forma al Torrent dels Nadals, de S. Josep, més pròxima per l'aspecte vegetatiu i per la ramificació a la var. *Grossii*; però amb el calze de 2 mm. com el tipus i les flors encara més petites que les d'aquest, i per les fulles, més semblant també a la *G. dorycnifolia* típica, sense orelletes.

Per la ramificació la *G. dorycnifolia* var. *Grossii* i la forma intermèdia de S. Josep, s'acosten més a la *G. radiata* que no el tipus; en ambdues formes els ramells no florífers són d'un sol entrenús, i no porten sinó un parell de fulletes terminals, rarament són florífers amb dues fulletes al mig. Aquestes distintes formes de ramificació que segons BUCHEGGER donen caràcters prou forts per a la diferenciació específica de les *G. radiata*, *G. Hassertiana*, i *G. holopetala*, no ens semblen en el cas de les *Genista* d'Eivissa més que d'una valor molt relativa.

La *G. dorycnifolia* var. *Grossii* representa un estat més avançat cap a la pèrdua de les fulles i consegüent reemplaçament de la funció clorofil·lica d'aquelles per la dels ramelletes verds persistents.

Les fulles en totes les *Genista dorycnifolia* d'Eivissa, són oposades les inferiors o una mica desnivellades, de tal faïso que no queda l'una ben enfront de l'altra; les superiors sempre alternes, senzilles les darreres. Aquesta manera d'estar dispo-

sades les fulles que presenten també algunes espècies d'aquesta secció pròpies de l'Àsia Menor, mostra la poca estabilitat d'un dels caràcters en què es basava SPACH per a formar els seus grups *Asterospartum* i *Ephed. ospartum*. (1) La nostra *Genista* té d'ambdues seccions caràcters propis, i per aquest motiu l'hem fet entrar en la que ROUY ha proposat que les compren les dues. Les fulles no exactament oposades, les hi tenen també, però rarament, les espècies del grup de la *G. radiata* (BUCHEGGER). Les orelletes laterals de la base foliar en la var. *Grosii*, també com la ramificació de la mateixa, l'apropen a la *G. radiata*, i per aquest caràcter així mateix a la *G. Hassertiana*. S'aparten d'ambdues, en canvi, les formes ebusitanes, per les fulles de bon troç no tan peludes.

Per les flors en raïms densos, de vegades fins de 16 flors, com en qualche exemplar del Torrent dels Nadals, és alhora distinta nostra planta de la *G. radiata* i afins i de la *G. ephedroides* de Sardenya. Les bracteetes menudes de la base del calze són semblants a les de la *G. Hassertiana*, fins avui solament coneguda de Skutari, a Albania, però el propi calze, per la seva forma, és distint del d'aquella espècie i dels de les demás formes afins. En el calze és on hi ha els caràcters més notables de la *G. dorycnifolia*, sobre tot per ésser el llavi superior igual o més llarg que l'inferior amb els dos lòbuls divergents i no acuminats. La *G. radiata* i espècies pròximes i la *G. ephedroides* el tenen més curt que l'inferior, i qualche especie veïna del nord d'Àfrica com la *G. numidica* mostren una perllongació molt notable d'aquest darrer. Pel caràcter suara esmentat, i encara més per la divergència dels dos segments del llavi superior, la *G. dorycnifolia* és també afí de les *Genista* d'Àsia Menor. Aquest darrer caràcter és tingut per BUCHEGGER com de primer ordre per a diferenciar les formes primitives asiàtiques de les occidentals, derivades. És notable també en la *G. dorycnifolia* la pelositat escassa del calze, que contrasta amb la que

(1) Spach, *Revisio Generis Genista*, «Annales des Sciences Naturelles», Serie III, p. 240 etc.

presenten les demés espècies de què hem parlat. La disposició de les papil·les estigmàtiques repartides sobre una major extensió en la extremitat dorsal de l'estil que en la ventral, fa més pròxima la *Genista* d'Eivissa de la *G. ephedroides* que de la *G. radiata*. Les formes asiàtiques tenen papil·les solament en el dors, la *G. radiata* sobre tot en la extremitat ventral. Per aquest caràcter, doncs, la *G. dorycnifolia* hauria estat menys modificada que les de la Europa continental, i potser representi un estat intermedi des de les *Genista Jauberti* i afins de l'Àsia, cap a la *G. ephedroides*.

***Genista hirsuta* Vahl**

forma trichoacantha F. Q.

Com hem consignat en començar aquesta nota, la *G. hirsuta* fou herboritzada per En Gros, pel maig de 1918 a l'illa d'Eivissa; En Gros la trobà entre Sta. Eulàlia i S. Miquel, en una sola localitat Nosaltres, la primavera passada, l'hem collida en uns marges secs de vora la carretera de S. Joan, no lluny tampoc de Sta. Eulàlia, cap al kilòmetre 10. Comparada amb exemplars d'Andalusia, no presenta la d'Eivissa diferències remarcables. Solament les espines peludetes fins prop de l'apex ens han mogut a donar-li el nom de forma *trichoacantha*.

Aquesta espècie ocupa a l'illa d'Eivissa una posició central, i per ara, és la més rara allí de les tres. Solament era coneguda de la meitat meridional de la Península ibèrica.

Genista biflora (Desf.) DC.

(*Cytisus Fontanesii* Spach)

La *Genista biflora* DC. la descobrí En GROS pel març de l'any passat entre S. Joan i la Punta d'En Serra, quan començava a florir. Després l'hem trobada abundosa entre Cala Xarraca i Cala del Canaret, i cap a l'atalaia de St. Vicent. En res no s'aparta de les mostres peninsulars

Aquesta *Genista*, la més abundosa de les tres, queda limitada fins avui a l'extrem septentrional de l'illa. Habita la part meridional i austro-oriental de la Península i el nord d'Àfrica. Les localitats d'Eivissa relliguen aquestes dues zones de distribució geogràfica.

Barcelona, febrer 1920.